

Boeren op Tholen

De bodem is de basis voor alles

Korte introductie

Hans Akkermans is agrarisch ondernemer op Tholen. Hans maakt de overstap naar biologische landbouw op grond waarvan hij het grootste deel pacht op basis van reguliere langjarige pacht. Ook Hans zit met het dilemma dat oogsten waarbij veel organische stof in de bodem achter blijft minder opbrengen dan rooiteelten. Organische stof is belangrijk voor een vitale bodem, en maakt een bodem klimaat-adaptief. Om opbrengsten te verhogen gooit hij het roer om en verhoogt het gehalte organische stof door het toevoegen van compost. Het toevoegen van compost gebeurt al vele jaren.

De stap naar biologische landbouw is vorig jaar ingezet in de hoop een gezondere bodem te krijgen en met behoud van een ruimer bouwplan toch een inkomen te vergaren op het bedrijf.

De aanleiding om met Hans te gaan praten is het project 'Koolstof-boeren', gestart door ZLTO, Bionext en het Louis Bolk Instituut.

Dit project richt zich op zowel bodemkwaliteit (klimaatadaptatie) als 'carbon credits' (mitigatie).

“Het is het financiële systeem waarin wij acteren en waar ongeveer alles draait om geld. De weeffout dat groei noodzakelijk is en alles draait om kostprijsverlaging en verhoging van het rendement betekent dat eenieder vanuit zijn positie vroeg of laat genoodzaakt is de grenzen te overschrijden die er zijn. Niet alle verpachters zijn hetzelfde evenals boeren, maar het systeem maakt dat de goedwillenden ooit ook gedwongen zullen volgen om niet kopje onder te gaan. Het rentmeesterschap moet hoger in het vaandel komen te staan binnen onze gehele economie is mijn mening.”

Hans Akkermans
Agrarisch ondernemer

Concept en principe

Hans boert in St. Annaland op Tholen op zavel. Zijn betrokkenheid bij duurzame landbouw blijkt als hij vertelt dat hij bestuurder is bij Agrarisch Natuurbeheer en ZLTO-regio Tholen.

Hans pacht het merendeel van zijn 60ha grond op basis van langdurige contracten die hij van zijn vader heeft overgenomen. Omdat de pacht van vader op zoon over gaat behandelt hij de grond die hij pacht (80%) net als zijn eigen grond (20%), met evenveel aandacht voor duurzaamheid op de langere termijn. Dat maakt dat het middellange termijn effect van investeren in een goede bodemkwaliteit ook hem zelf ten goede komt. Rooigewassen als aardappels en wortels leveren het meeste op, maar moeten geroteerd worden met extensieve gewassen als graszaad en graan die minder opleveren. En dat doet Hans consequent, wat niet voor alle boeren geldt.

Laatstgenoemde extensieve gewassen hebben wel het voordeel dat veel organische oogstresten in de bodem achterblijven en een goede structuur achterlaten wat voor de bodemkwaliteit op de langere termijn gunstig is. Een bodem met een hoog gehalte organische stof heeft een betere structuur en meer bodemleven. De infiltratiecapaciteit is hoger zodat zware buien tot minder wateroverlast leiden. In droge periode is de bodem vochtiger omdat de bodem water beter vast houdt.

Hans is een bevlogen akkerbouwer met een lange termijn visie. Daarom schakelt hij over op biologische landbouw en is hij bewust bezig met zijn grond. Hij houdt daarom strak vast aan het rotatieschema waardoor zijn bodem vitaal blijft.

Hans Akkermans voor zijn depot met compost

Dagelijkse praktijk

Zoals gezegd is het voor een jonge akkerbouwer moeilijk niet in de verleiding te komen te focussen op rooiteelten met een aantrekkelijke opbrengst. Als de verpachter van de grond geen eisen stelt aan rotatie, hoge pacht vraagt en de pachter voor slechts enkele jaren pacht dan ligt maximalisatie van de opbrengst voor de hand, zeker als investeringen moeten worden terugverdient en pacht betaald.

Omdat pachtcontracten regelmatig per opbod worden verkregen is de druk hoog. Rooiteelten leveren veel op maar hebben het nadeel dat weinig organische stof in de bodem achterblijft. Omdat veelal in het najaar wordt gerooid, als het nat weer is, is bovendien de kans op vernieling van de bodemstructuur door oogsten met zwaar materieel groot. Hans noemt dit: 'met geweld rooiproducten uit de bodem halen'. De kans op wateroverlast bij zware regen neemt daarmee toe. Dit speelt volgens Hans in heel Zeeland.

Daar tegenover staat de teelt van graszaad en graan, dit wordt vroeger in het seizoen geoogst als de bodem gemiddeld genomen droger is en de bodem niet leidt onder het gebruik van zwaar materieel. Door de vroegere oogst is Hans ook in staat nog groenbemester te zaaien waardoor het gehalte organische stof verder toeneemt. Goed voor de bodem, en minder last van droogte in de zomer en minder wateroverlast. Maar deze betrekkelijk 'marginale gewassen' leveren veel minder op.

Het huidige systeem van subsidie per ha is ook niet per definitie stimulerend voor een duurzame op een vitale bodem en klimaatadaptatie gerichte landbouw. De noodzakelijke rotatie met gewassen die goed zijn voor de bodem zou meer worden bevorderd door een subsidie op producten die samenhangen met duurzame landbouw, in plaats van een algemene subsidie per ha.

Andere mogelijkheden om de bedrijfsvoering aan te passen zijn volgens Hans wateraanvoer via peilgestuurde drainage en actief verhogen van het gehalte organische stof. Over drainage laat hij zich informeren op de landbouwbeurs, zijn percelen zijn tot nog toe voor 100% op de traditionele wijze gedraineerd.

“Duurzaamheid begint met een lange termijn perspectief op landbouw. Korte termijn pacht werkt niet-duurzame landbouw in de hand, zeker als de verpachter weinig eisen stelt.”

Hans Akkermans

De laatste jaren experimenteert Hans met groencompost. Eind zomer en begin herfst (voor inzaaien groenbemester) voegt hij gemiddeld genomen 10 ton compost per ha toe, hij brengt dit aan met een gewone meststrooier. Om te voorkomen dat hij de bodemstructuur met zijn materieel beschadigd doet hij dit ook wel in vorstperiodes bij een bevroren bodem. Hiermee verbeterd hij de bodemstructuur met de bekende voordelen bij zware regen en droogte. Wat dit betreft is Hans van mening dat de compostsector veel meer aan voorlichting kan doen. Zo is bij hem niet altijd bekend wat de samenstelling en de herkomst van het compost is, en bieden de certificaten daarover te weinig informatie. Ook is onduidelijk welke samenstelling van compost nu het meest wenselijk is om de vitaliteit van de bodem te verbeteren. Toedienen van compost heeft als secundair voordeel dat het fosfaat bevat dat maar voor 50% meetelt in de mestboekhouding. Ondanks het feit dat Hans toepassen van compost ziet als een nuttige bodemverbeteraar ziet hij ook de voordelen op het gebied van klimaatmitigatie. Een financieel steuntje in de rug in de vorm van 'carbon credits' vindt Hans nog niet zo'n gek idee als andere partijen emissies moeten afkopen.

De mogelijkheden van beregening zijn de laatste jaren verhoogd door aanvoer van water via het Schelde-Rijnkanaal. Hans vindt een goede zoetwatervoorziening van essentieel belang om een vruchtbare bodem te behouden. Verziltting is in zijn ogen een belangrijk gevaar, maar Hans is tevens van mening dat door beregening de bodemstructuur afneemt, het water is soms wat te brak en bovendien komt het nogal eens voor dat het na beregenen onverwacht fors gaat regenen en de bodem weer te nat wordt.

“Waarom krijgt de boer die organisch materiaal in de bodem werkt geen financieel steuntje in de rug In de vorm van 'carbon credits'?”

Kosten en baten

Het verhogen van het gehalte organische stof verbetert de structuur van de bodem, en daarmee de infiltratiecapaciteit. Dit is zowel gunstig voor de locatie als zijn omgeving. Ook wordt meer vocht vastgehouden, wat helpt drogere periodes te doorstaan. Een hoger gehalte organische stof draagt bij aan een vitalere bodem die meer kan produceren. Afstroming van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlakte-water vindt minder plaats.

Toepassingsgebied

In de meest Nederlandse bodems is het gehalte organische stof afgenomen en kan verhoging, op de manier waarop Hans Akkermans dat doet, bijdragen aan een meer klimaatadaptieve bodem.

